

Prst – zanemarjena vrednota preteklosti.

Ali smo že izgubili tla pod nogami?

BLAŽ REPE

Skrb za okolje nas prežema na vsakem koraku. Zdaj počasi res delamo to, kar so nas majhne učili stari starši: ugasni luč, ko zapustiš sobo; vzemi le toliko, kolikor potrebuješ; meči odpadke v koš; pojej do konca; pojdi peš ... Premiki v naših glavah (ali pa se vsaj delamo tako) so se zgodili, ko smo spoznali, da sta čist zrak in pitna voda res dobrini. NE večno obnovljivi in NE vedno na voljo. In če ju je malo, postaneta presneto dragi in strateški. Do tega veleumja smo prišli šele v prejšnjem stoletju.

Veliko bolj presenetljivo pa je naše obnašanje do prsti. Prst, tla, ali zemlja je od nekdaj pomembna in izjemno draga dobrina. Posedovanje posesti – zemlje je merilo bogastva. Na posestvu si pridelal hrano in zagotovilo lastnega obstoja je bilo neprecenljivo. Ko danes trgujemo s prostorom za naše delovanje v družbi, trgujemo tudi z zemljišči oziroma zemljo. Vrednosti prostora se zelo dobro zavedamo. Vendar ko zemljišče s prstjo vred

pride v kremplje kapitala, se do njega nenkrat začnemo vesti, kot smo se do vode in zraka še v prejšnjem stoletju. S prstjo počnemo, kar nas je volja. Še najraje jo odstranimo, naložimo na tovornjak ter damo odpeljati. Saj je vseeno, kam, prst je sinonim za umazanijo. Parcelo (dobesedno o zemljišču težko govorimo) pa nujno in po hitrem postopku asphaltiramo ali pozidamo. Saj je nedopustno, da bi neizkoriščena ležala nekje na robu rastočega mesta. Prst nima nobene vrednosti, ceno ima le prostor. Po drugi strani pa smo na zemljo prav bolešno navezani. Koliko več smo pripravljeni odšteti za »nadstandard«, če se nam v bivalni okolici pojavi zelen pas! Sanje skoraj vsakega so hiša z vrtom, kjer se z nagonsko zavzetostjo ukvarjamo z eno najbolj prvinskih človeških opravil. In kaj hujšega, če nam hočejo to odreči? Pripravljeni smo iti do konca, do zadnje instance. Komu mar, da zemlja morebiti niti ni v naši lasti (primer ljubljanskih vrtičkov). Pridelava hrane pomeni ohranitev vrste. Ker nam blokovski način življenja to pravico dobesedno odreka, si zemljo nosimo celo v stanovanja. Tlačimo jo v lončke, ji posvečamo ogromno časa, jo oskrbujemo z vodo in hranili ter z največjo možno mero pozornosti skrbimo za zeleni okras naših stanovanj.

To dvojno vedenje je tako zelo presenetljivo. Če sta se nam voda in zrak zdela samoumevna in smo se njunih vrednosti zavedeli šele pred kratkim, pa je vrednost »zemlje« nedvoumno v naši zavesti od samega obstoja človeštva. Še celo svoj planet smo poimenovali Zemlja. Ne Voda in ne Zrak. A številke govorijo drugače. Ocenjeno povprečje za vso Zemljo

velja, da samo vodna erozija, pospešena zaradi delovanja človeka, odnese 1150 ton prsti z vsakega kvadratnega kilometra površja. Prav toliko v sušnih predelih odnese veter in večina konča na morskem dnu. Zaradi širjenja puščav in zaslaničenja (kopičenje soli v prsti) sta ogroženi kar tretjina vse kopne površine in petina prebivalstva, kar naj bi se ob napovedanih klimatskih spremembah še povečalo. Tudi krčenje gozdov zaradi požigalnškega načina poljedelstva, potreba po kurjavi in lesu ter gradnja prometnic in širjenje mest v večini primerov nepovratno uniči tudi prst. Ocena je trideset milijonov hektarov letno ali drugače, več kot hektar na sekundo. V tej dirki vodi Brazilija s petimi milijoni hektarov posekanih gozdov letno, medtem ko je v Nigeriji v letih od 2000 do 2005 izginilo več kot petinpetdeset odstotkov vseh njihovih gozdov. Četudi so prsti namenjene poljedelstvu, zaradi prevelike obremenitve, visokih temperatur in/ali velike količine padavin hitro izgubijo vso svojo kmetijsko produktivnost.

Človek je bil, je in bo ostal vsejed. To pomeni, da uživa hrano tako rastlinskega in živalskega izvora. Pridelava rastlinske hrane temelji izključno na razpoložljivi količini prsti, primerni za kmetijsko proizvodnjo. Vendar je tudi tista živalskega izvora neposredno odvisna od biomase, ki uspeva na prsteh. Zgornje številke nakazujejo, da nam je za prsti malo mar. To, da človeštvo s svojim ravnanjem do okolja že dolgo ni več na realnih tleh, vemo. Dan za dnem vztrajno rušimo in uničujemo temelje našega obstoja. Vendar zdaj dobesedno izgubljammo tla pod nogami.

Za osvežitev spomina na šolske klopi ...

Prst je naravno spremenjeni del zemeljskega površja, nastal pod vplivom podnebja, vode in organizmov, ki sega od površja do matične podlage (kamnine). Počasi pridobi svojo glavno lastnost – rodovitnost (nerodovitnih prsti ni!). Izraza prst in tla sta si enakovredna. Prst uporabljamo geografi in izhaja iz angleščine (soil), tla pa pedologi in gozdarji ter izhaja iz nemščine (boden). Zemlja je ljudski izraz, ki pogosto zajema le zgornji del prsti oziroma tal, do koder segajo korenine.